

Stres w pracy sędziego

Objawy i przyczyny stresu,
pomocne techniki radzenia sobie z nim

Prowadząca: Ewa Kaczorkiewicz

Którą postacią chciałbyś być?

Czym jest stres?

Stres to brak równowagi i próby przywrócenia jej:
czynnik fizyczny lub psychiczny zaburza stan równowagi a jednostka reaguje, próbując dostosować się do sytuacji i przywrócić równowagę

Fazy reakcji stresowej:

- 1) mobilizacja
- 2) odporność / przystosowanie
- 3) wyczerpanie

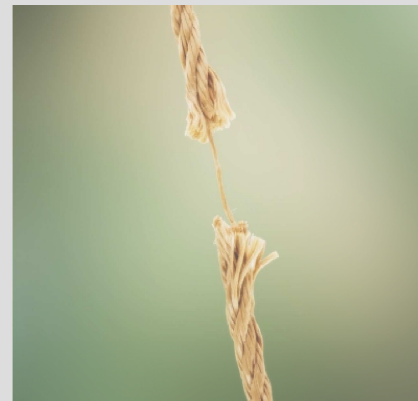
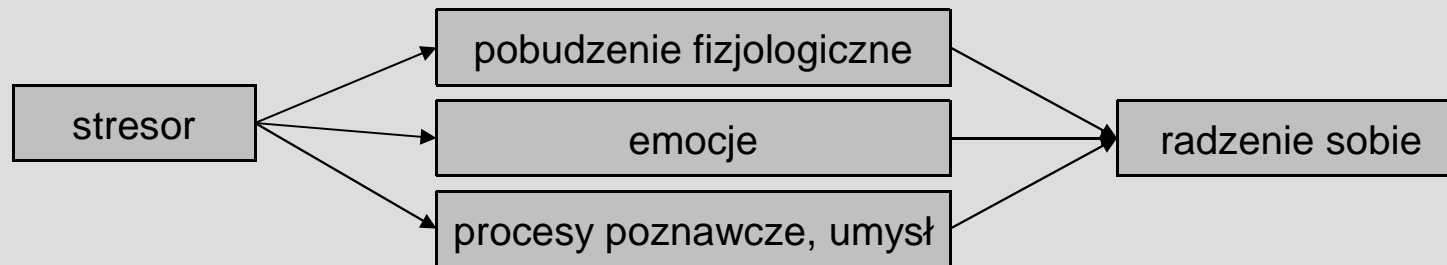

Image: Idea go / FreeDigitalPhotos.net

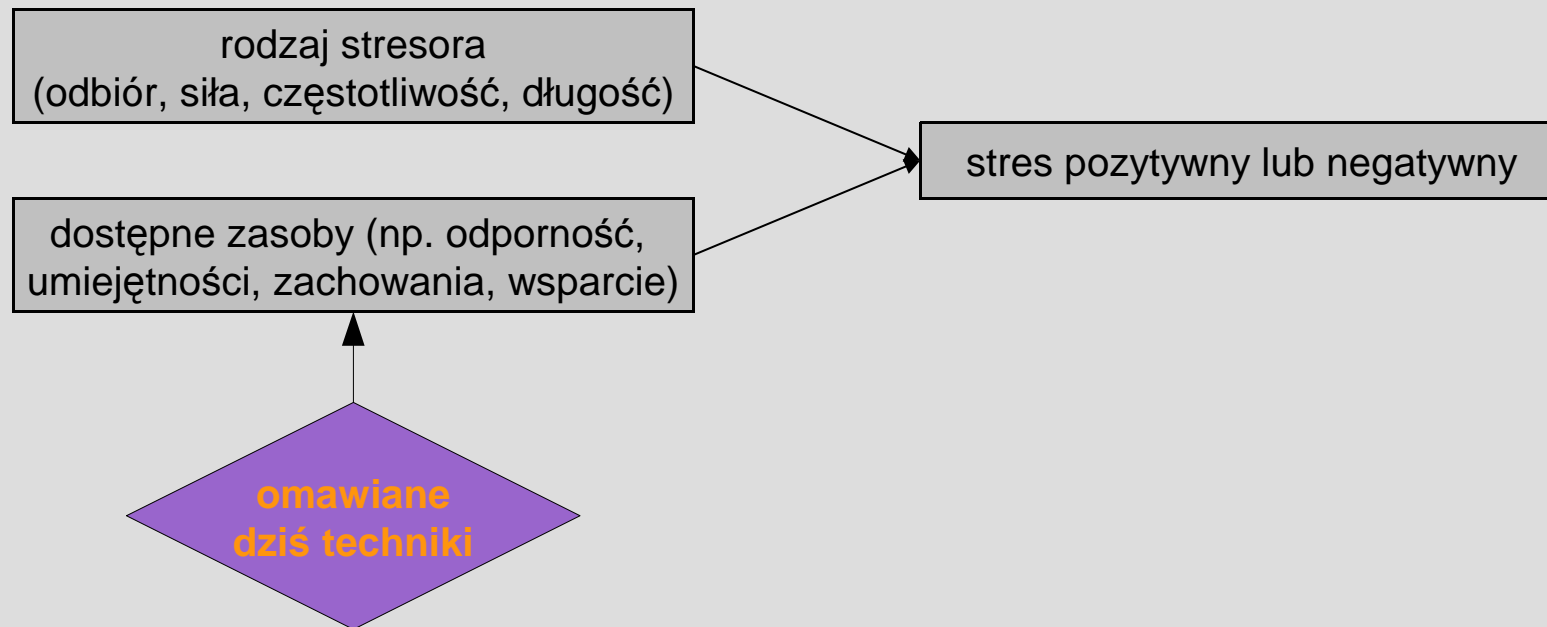
Rodzaje stresu

- Elementy reakcji stresowej

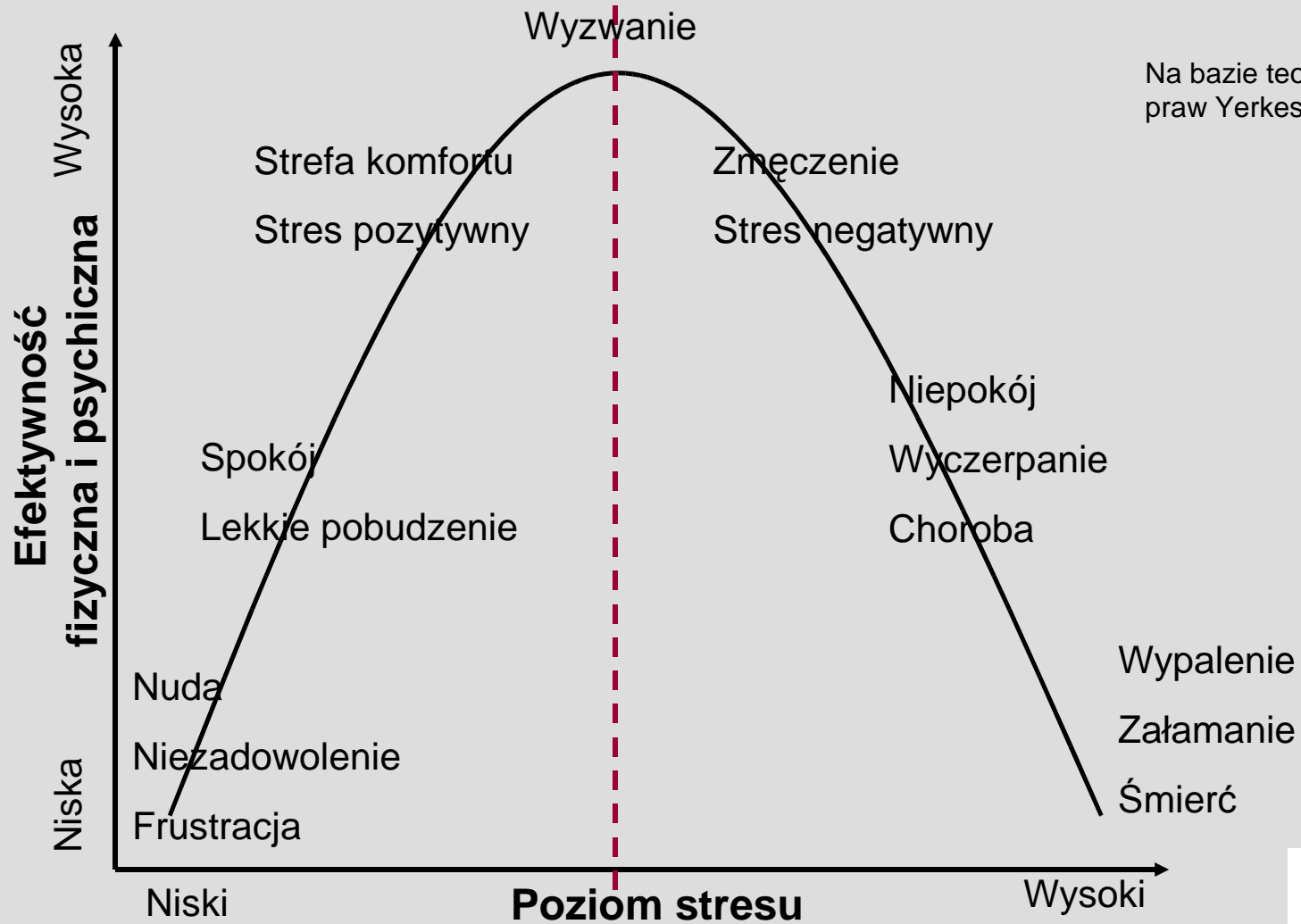

- Stresory różnią się
  - tym, jak je odbieramy: są miłe i oczekiwane (np. ślub) lub nieprzyjemne (np. choroba, wypadek)
  - siłą: codzienne utrapienia, poważne wyzwania i zagrożenia, katastrofy
  - częstotliwością występowania: jednorazowe, powtarzające się, chroniczne
  - długością trwania: krótko- i długotrwałe
- A my różnimy się naszymi zasobami (odpornością, umiejętnościami, podejmowanymi zachowaniami, otrzymywanym wsparciem, przekonaniem) ...

Stres pozytywny i negatywny

Krzywa stresu

Konsekwencje nadmiernego stresu

- Destrukcyjne działanie silnych, przewlekłych lub powtarzających się stresorów
- Powtarzające „włączanie” reakcji stresowej, brak umiejętności jej „wyłączenia”
- Możliwe konsekwencje:
  - choroba wieńcowa, nadciśnienie, wrzody, cukrzyca, problemy z płodnością, bezsenność, zaburzenia jedzenia, astma, problemy skórne, bóle głowy lub pleców, obniżenie odporności, infekcje
  - uczucie chronicznego zmęczenia, ospałość
  - problemy emocjonalne
  - gorsza samoocena
  - utrata satysfakcji z życia lub pracy, zniechęcenie, bezradność
  - uzależnienia (alkohol, papierosy, inne używki)
  - nadmierne sięganie po leki
  - choroby psychiczne, np. depresja, nerwice
  - pogorszenie relacji z innymi ludźmi, konflikty, izolacja społeczna

Rozpoznanie swojego stresu i opracowanie strategii działania

- Po czym mogę poznać, że się nadmiernie stresuję? (objawy)
- Co wywołuje mój stres? (przyczyny)
- W jakich sytuacjach ma to miejsce? (kontekst)
- Co robię zwykle w obliczu stresu? (styl działania)
- Co mogę robić, by radzić sobie lepiej? (techniki)
- Co konkretnie zrobię? (plan)

Objawy stresu

- Ciało
- Emocje
- Umysł
- Zachowanie

Objawy stresu

- **Ciało** (szybsze bicie serca, szybki oddech, silne napięcie mięśni, drżenie rąk lub nóg, pocenie, zimna skóra, bladość, zimne dłonie i stopy, suchość w gardle, rumienienie się, plamy na dekolcie, ból brzucha, mdłości, biegunka, potrzeba oddania moczu, problemy ze snem, zmiany apetytu, ból głowy, karku lub krzyża)
- Emocje
- Umysł
- Zachowanie

Objawy stresu

- Ciało
- **Emocje** (złość, gniew, irytacja, wrogość, niezadowolenie, znużenie, wyczerpanie, żal, smutek, przygnębienie, strach, lęk, niepokój, poczucie zagrożenia, rozdrażnienie, nerwowość, frustracja, martwienie się, bezradność, nadzieja, zapał, podniecenie, rozweselenie, mobilizacja)
- Umysł
- Zachowanie

Objawy stresu

- Ciało
- Emocje
- **Umysł** (negatywne myślenie, utrata pewności siebie, zawężenie pola uwagi, wyostwienie doznań, trudności z koncentracją, gonitwa myśli, pustka w głowie, roztargnienie, utrata obiektywizmu, irracjonalność, problemy z podejmowaniem decyzji, poczucie utraty kontroli, lepsza pamięć, kłopoty z pamięcią)
- Zachowanie

Objawy stresu

- Ciało
- Emocje
- Umysł
- **Zachowanie** (popętnianie licznych błędów, przesada w sposobie reagowania, agresja, konflikty, krytyka innych, ucieczka, wycofanie, dezorganizacja, trudności z rozwiązywaniem problemów, ziewanie, tiki nerwowe, obgryzanie paznokci, czynności przymusowe – stukanie palcami w stół, bawienie się drobnymi przedmiotami, chodzenie, zmiany sposobu mówienia – szybko, głośno, cicho, zwiększona podatność na wypadki, utrata apetytu, podjadanie)

Przyczyny i kontekst stresu

Stresory mogą się pojawiać w jednej lub kilku sferach życia:

- **Ludzie**
(rodzina, przyjaciele, małżeństwo, rozwód, codzienne zajęcia, związki, rozstania)
- **Pieniądze**
(dobra i zasoby materialne, wynagrodzenie, oszczędności, budżet, inwestycje, emerytura, rachunki, kredyty)
- **Praca**
(główna aktywność życiowa, środki utrzymania i ludzie których spotykamy w pracy, praca w domu lub poza nim, nauka w szkole, sprawy do załatwienia, opieka nad dziećmi)
- **Ciało**
(sport, ćwiczenia, relaks, dieta, zdrowie, choroby, opieka medyczna, otoczenie, przestrzeń życiowa)
- **Umysł**
(myśli, przewidywania, obawy, zmartwienia, informacje na temat świata, spełnienie, samodyscyplina, poczucie sensu, humor, relaks umysłu, spokój, radość, duchowość)
- **Czas wolny**
(życie w społeczeństwie, hobby, działalność kulturalna, twórczość, praca społeczna)

Źródło: Ed Boenish, C.Michele Haney „Twój stres. Sens życia, równowaga, zdrowie”

Style radzenia sobie ze stresem

- Style radzenia sobie mogą być skoncentrowane na:
  - zadaniu, problemie
  - emocjach i ich łagodzeniu
  - unikaniu, obniżaniu napięcia, tłumieniu (czynności zastępcze, kontakty towarzyskie)
- Tak samo jak objawy nasze działania mogą skupiać się na różnych obszarach:
  - ciało
  - emocje
  - umysł
  - zachowanie

Strategie radzenia sobie ze stresem (wg kwestionariusza COPE)

- Aktywne radzenie sobie (działania w celu usunięcia, zmniejszenia stresora lub jego skutków)
- Planowanie
- Poszukiwanie wsparcia instrumentalnego (rady, pomocy, informacji)
- Poszukiwanie wsparcia emocjonalnego (sympatii, zrozumienia)
- Unikanie konkurencyjnych działań
- Zwrot ku religii (religia jako źródło wsparcia i drogowskaz)
- Pozytywne przewartościowanie i rozwój
- Powstrzymanie się od działania (wyczekiwanie na właściwy moment)
- Akceptacja
- Koncentracja na emocjach i ich wyładowanie
- Zaprzeczanie (odrzuć realności stresującej sytuacji)
- Odwracanie uwagi (zajmowanie się innymi czynnościami)
- Zaprzestanie działań (bezradność, poddanie się, zaniechanie wysiłku)
- Zażywanie alkoholu lub innych środków psychoaktywnych
- Poczucie humoru (sposób łagodzenia przykrych emocji)

Konstruktywne i destrukcyjne strategie radzenia sobie ze stresem

- Czy istnieją strategie uniwersalne?
- Co stanowi o tym, że strategia jest konstruktywna?
  - dobre dla osoby
  - dopasowane do jej stylu
  - efektywne w danej sytuacji
  - ekologiczne (nie szkodzą innym)
- Strategie niekorzystne
  - nałogi (alkohol, używki, papierosy) - autodestrukcja
  - zaprzeczanie, tłumienie
  - wyładowanie emocji na otoczeniu, agresja
- Elastyczność w wyborze strategii = skuteczność

Techniki radzenia sobie ze stresem

- Ćwiczenia oddechowe
- Elementy medytacji: uważna obecność
- Praca z ciałem, relaksacja
- Poznawcza analiza sytuacji
- Pozytywna autosugestia, praca nad schematami myślowymi
- Zwiększanie poczucia kontroli
- Koncentracja i rozpraszanie uwagi
- Rytuały, zwyczaje, kotwice emocjonalne
- Rozładowanie napięcia emocjonalnego
- Śmiech
- Wsparcie społeczne, budowanie więzi

Ćwiczenia oddechowe

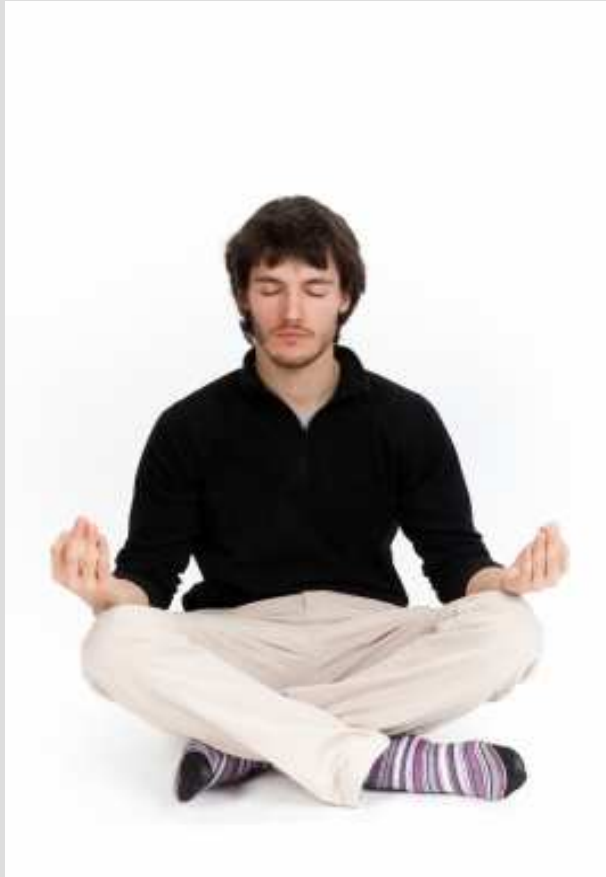

Image: graur razvan ionut /
FreeDigitalPhotos.net

- Jak to działa?
- Co zrobić, by odzyskać spokój i koncentrację w ciągu kilku sekund?
- Co robić, gdy mamy nieco więcej czasu?
- Jak stosować ćwiczenia oddechowe na co dzień?

Uważność, medytacja

Technika redukcji stresu opartej na uważności:

- Ćwiczenia oddechowe
- Uważność – bycie tu i teraz, uważne odczuwanie świata (zmysły, ciało, emocje, myśli)
- Bycie we własnym ciele: technika skanowania ciała
- Medytacja na siedząco, medytacja podczas chodzenia

Reakcja versus odpowiedź na stres

Źródło: Jon Kabat-Zinn „Życie piękna katastrofa. Mądrością ciała i umysłu możesz pokonać stres, choroby i ból”

Praca z ciałem, relaksacja

- Ćwiczenia relaksacyjne:
  - uświadamianie sobie odczuć i myśli
  - koncentracja na jednym elemencie: własnym oddechu, dźwięku, słowie, napinaniu i rozluźnianiu mięśni
  - pełna akceptacja dla rozpraszających myśli
- Relaksująca kąpiel, zapachy, muzyka
- Masaż (usuwanie napięcia, rozluźnianie mięśni), refleksologia
- Joga (rozluźnienie ciała, uspokojenie umysłu)
- Stretching (rozciąganie mięśni, praca z oddechem)
- Ćwiczenia fizyczne (zużycie energii zgromadzonej w ciele)
- Seks

Poznawcza analiza sytuacji

MAM WPŁYW	NIE MAM WPŁYWU	
Tym warto się zajmować	x	MAM ZASOBY
x	x	NIE MAM ZASOBÓW

- Na co mam wpływ? Jakie są dostępne zasoby?
  - mam wpływ przede wszystkim na siebie – swoje ciało, uczucia, myśli, decyzje, zachowania
  - mogę rozwijać swoje zasoby (do pewnego stopnia)
- Czy mogę zmieniać zachowanie innych ludzi? Czy mogę wpływać na ich myśli i opinie?
  - mój wpływ na innych ludzi, na rzeczywistość i na przyszłość jest ograniczony
- Czy mogę poprawić to, co już się wydarzyło?
  - nie mam wpływu na przeszłość

Pozytywna autosugestia

- Spisz rozmowy, które prowadzisz ze sobą w stresujących sytuacjach
- Oddziel myśli pozytywne od negatywnych
- Oddziel zdarzenia od swoich interpretacji
- Poszukaj pozytywnej formy dla tego, co teraz negatywne
- Nie bądź zbyt kategoryczny, musisz umieć zaakceptować nowe sformułowania
- Dla każdej stresującej sytuacji opracuj autosugestie
- Powoli wprowadzaj w życie – mów do siebie na głos lub w myślach

Źródło: Sven Max Litzke, Horst Schuh „Stress, mobbing i wypalenie zawodowe”

Pozytywna autosugestia

	Negatywne wypowiedzi o sobie	Pozytywna autosugestia
Przed	„Nie uda mi się” „Na pewno popełnię mnóstwo błędów”	„Spróbuję” „To nie będzie katastrofa, jeśli popełnię błąd”
W trakcie	„Znów robię się nerwowy” „Złość mnie pokona”	„Tylko spokój, zrelaksuj się” „Nie mogę zapobiec pobudzeniu, ale będę nad nim panować”
Po	„Po raz kolejny zawiodłem” „Nigdy nad tym nie zapanuję”	„Było lepiej niż się obawiałem” „Za każdym razem, gdy próbuję, jest coraz lepiej”

Źródło: Sven Max Litzke, Horst Schuh „Stress, mobbing i wypalenie zawodowe”

Praca nad schematami myślowymi

- Myślenie „out of the box”
- myślenie z innej niż dotychczas perspektywy,
niekonwencjonalne,
kreatywne
- Czasami żeby rozwiązać problem, warto spojrzeć na niego z innej perspektywy, nie ograniczonej przez dotychczasowe schematy myślenia

Image: jscreationzs / FreeDigitalPhotos.net

Praca nad schematami myślowymi

- Zidentyfikuj przekonanie, które cię ogranicza
- Odpowiedz na pytania:
  - Dlaczego to przekonanie jest śmieszne lub absurdalne?
  - Czy osoba, od której się go nauczyłem, jest warta, by ją naśladować w tym obszarze?
  - Jakie ostateczne koszty poniosę, jeśli nie pozbędę się tego przekonania? (emocjonalne, w relacjach międzyludzkich, fizyczne, finansowe, rodzinne)
- Posługuj się pozytywnym językiem zastępując nim negatywny, bądź racjonalny
- Opracuj wizualizację, opraw w ramę, powieś w widocznym miejscu

Źródło: Ted Garratt „NLP Zwycięzców. Sportowy trening umysłu i ciała”
oraz Anthony Robbins „Obudź w sobie olbrzyma”

Praca nad schematami myślowymi

Przekonania, które warto wzmacniać:

- optymizm, pozytywna interpretacja zdarzeń
- Przekonanie o własnej skuteczności
- Wiara w możliwość rozwoju
- Wewnętrzne poczucie kontroli
- Poczucie zaangażowania w to, co robimy
- Gotowość do wyzwań, przekonanie, że zmiany są naturalną częścią życia
- Poczucie spójności świata i siebie
  - Zrozumiałość: istnieje sens i logika w świecie
  - Zaradność: dam radę problemom
  - Sensowność: to, co się dzieje, ma sens

Źródło: Jon Kabat-Zinn „Życie piękna katastrofa. Mądrością ciała i umysłu możesz pokonać stres, choroby i ból”

Zwiększanie poczucia kontroli i przewidywalności

- Wobec własnych reakcji w sytuacjach stresowych:
  - Uświadomienie sobie swoich reakcji
  - Akceptacja
  - Przygotowanie do sytuacji
- Wobec stresującej cię rzeczywistości:
  - Uzyskaj więcej informacji
  - Poznaj otoczenie, z którym będziesz się stykał
  - Porozmawiaj z ludźmi
  - Uzyskaj więcej kontroli i wpływu
  - Pracuj nad wewnętrznym umiejscowieniem kontroli
- Dodatkowo pomocne:
  - Rytm dnia, rytuały, struktura działania
  - Dyscyplina wewnętrzna

Lepsza koncentracja

Możliwe ćwiczenia:

- Skup uwagę na oddechu
- Zawężaj uwagę w kluczowych momentach
- Koncentruj się wyłącznie na tym, co istotne i wygaszaj wszystkie elementy nieistotne (widoki, dźwięki)
- Wybierz punkt (miejsce, osobę, przedmiot), na którym będziesz koncentrować się w trakcie przerw w grze
- Połącz wizualne elementy, na których koncentrujesz uwagę, z komunikatem dźwiękowym np. „luz!”

Źródło: Ted Garratt „NLP Zwycięzców. Sportowy trening umysłu i ciała”

Rozpraszenie uwagi

Kiedy warto rozpraszać uwagę?

Jak? Pełna koncentracja na nowej czynności.

Co robić?

- Uspokajacze wizualne: patrzenie przez okno, na obraz
- Intensywne słuchanie: muzyka w słuchawkach, śpiew ptaków, szum deszczu
- Czynności: telefon do przyjaciół, sprzątnięcie biurka, spacer, podlewanie kwiatów
- Myśli, marzenia: przywołuję miły obraz
- Krótkie ćwiczenia fizyczne

Źródło: S.M.Litzke, H.Schuh „Stres, mobbing i wypalenie zawodowe”

Rytuály, zwyczajaje

- Pomagają:
  - skoncentrować uwagę
  - oczyścić umysł
  - zrelaksować się, zachować spokój
  - dostroić do zewnętrznego hałasu lub uniknąć jego wpływu
  - skoncentrować się na „tu i teraz”
- Ważne, by były pozytywne a nie negatywne (przesady)
- Najlepsze gdy są:
  - krótkie i proste
  - stosowane jak najczęściej, wyćwiczone
  - mamy nad nimi bezpośrednią kontrolę
  - znane nam a nie innym
  - łączące się z doznaniem, naturalne

Źródło: Ted Garratt „NLP Zwycięzców. Sportowy trening umysłu i ciała”

Zakładanie kotwic emocjonalnych

- Określ zasób, na którym ci zależy np. koncentracja, relaks, pewność siebie, spokój
- Przypomnij sobie konkretną sytuację, w której go miałeś – wróć do niej, przeżyj ją ponownie
- Wróć do terażniejszości i wybierz kotwice, które przywołają tę reakcję
- Wróć w umyśle do stanu, na którym ci zależy, zrób to jak najpełniej, nawiąż kontakt ze zmysłami
- Wyzwól kotwicę
- Powtórz kotwiczenie pięć do sześciu razy
- Przetestuj kotwicę, ewentualnie powtórz kotwiczenie
- Wykorzystuj kotwicę jak najczęściej – od tego jest coraz skuteczniejsza 😊

Źródło: Ted Garratt „NLP Zwycięzców. Sportowy trening umysłu i ciała”

Rozładowywanie napięcia emocjonalnego

Konstruktywne:

- Sport
- Taniec
- Aktywność fizyczna
- Rozmowa (wygadanie się, opowiedzenie o złości, wypłakanie)
- Śmiech

Destrukcyjne:

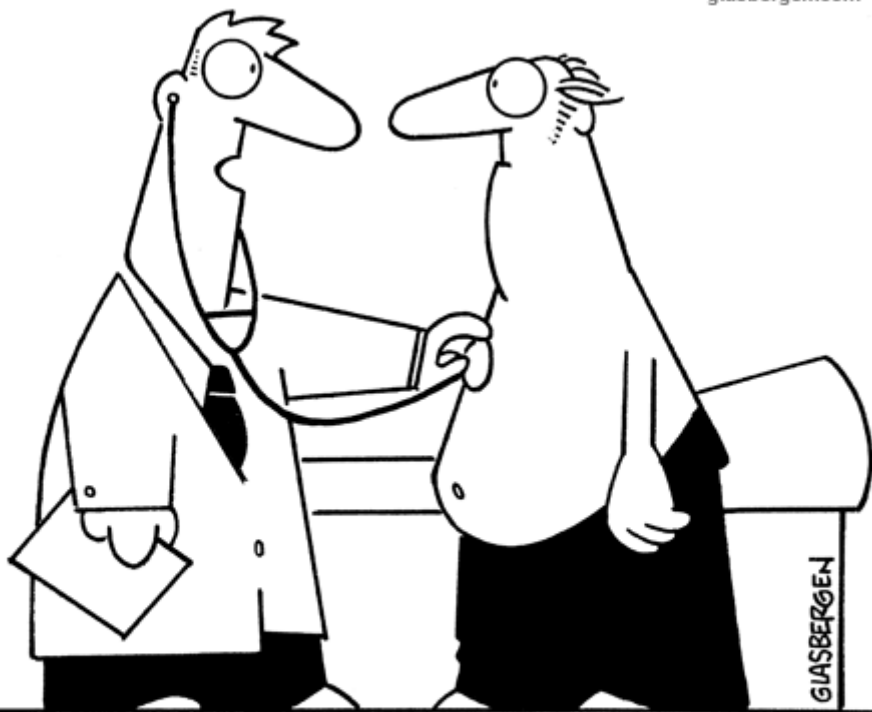
- Agresja wobec ludzi lub zwierząt
- Nadmierne wybuchy emocji
- Tłumienie emocji

Image: Ambro /
FreeDigitalPhotos.net

Śmiech

© Randy Glasbergen
glasbergen.com

**Czy dużo się Pan ostatnio stresuje,
czy też od zawsze Pana serce biło
w sześciu różnych rytmach?**

- Śmieć się z siebie i innych (życzliwie)
- Śmieć się z sytuacji, także tych trudnych lub nieprzyjemnych
- Czytaj zabawne teksty, komiksy, dowcipy, obrazki
- Oglądaj komedie i zabawne seriale

Poszukiwanie wsparcia społecznego, budowanie więzi

- Poszukiwanie osób i grup mogących być źródłem wsparcia
- Budowanie więzi – istotna jest bliskość i jakość relacji z innymi ludźmi (dobre małżeństwo, silna sieć przyjaciół, wspierająca społeczność lokalna)
- Dawanie wsparcia społecznego, bycie potrzebnym
- Docenianie wagi relacji
- Pozytywne przekonania na temat ludzi (wiara, że są z natury dobrzy, wyrozumiałość, umiejętność przebaczenia, docenianie, wdzięczność)

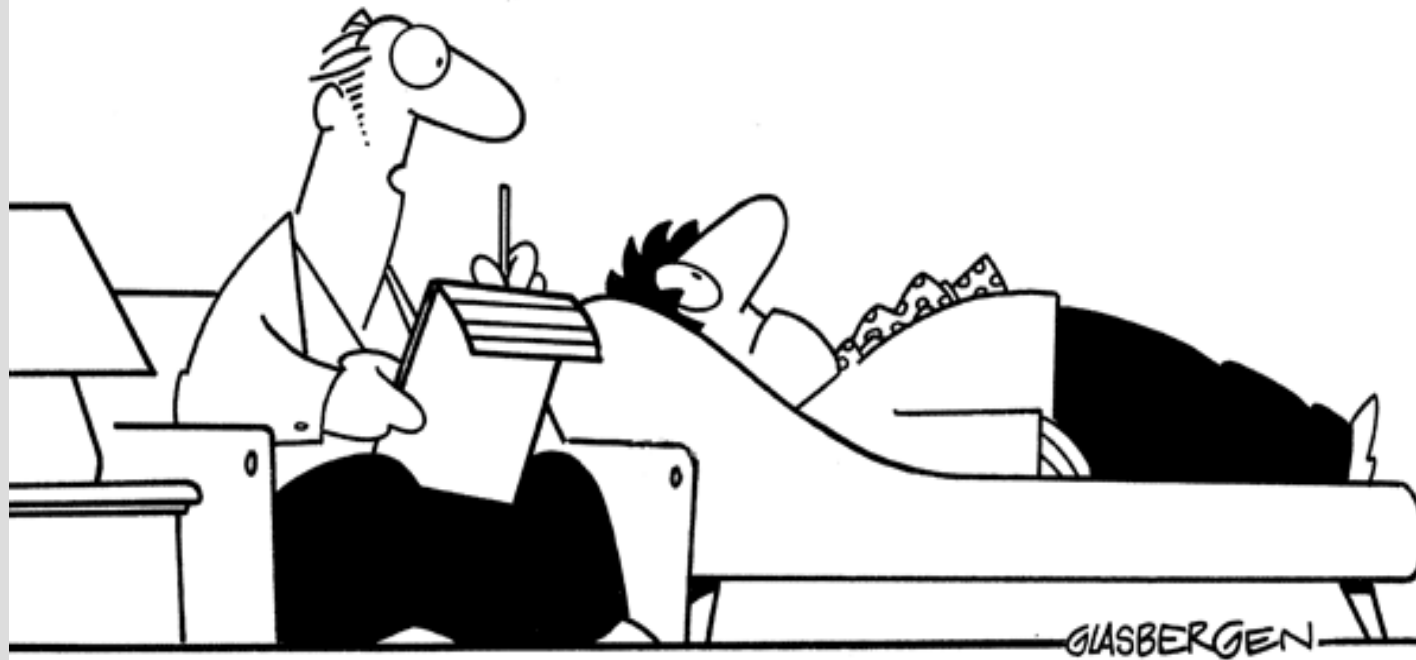
Długofalowe radzenie sobie ze stresem

- Zapobieganie nadmiernemu i chronicznemu stresowi
- Aktywność fizyczna
- Regularny wypoczynek
- Dbłość o zdrowie i formę
- Zdrowe nawyki żywieniowe
- Medytacja i relaksacja
- Zarządzanie czasem
- Kontrola i przewidywalność
- Wsparcie społeczne
- Kontakt z przyrodą i zwierzętami

Image: digitalart / FreeDigitalPhotos.net

Copyright 2008 by Randy Glasbergen.
www.glasbergen.com

Proszę iść do domu i pozwolić, by Pana pies lizał Pana po twarzy. Ślina psa jest najskuteczniejszym antydepresantem, jaki można dostać bez recepty.

Mój plan

- Co chcesz uzyskać?
- Co konkretnie zrobisz?
- Jakich technik/metod użyjesz?
- Kiedy to zrobisz?
- Od czego zaczniesz?
- Jakie trudności możesz napotkać?
- Co zrobisz, jeśli trudności się pojawią?

Zasada 80/20 w skutecznym radzeniu sobie ze stresem:
80% redukcji stresu zawdzięczamy pierwszemu 20%
wysiłku.

Źródło teorii: Robert M. Sapolsky „Dlaczego zebry nie mają wrzodów? Psychofizjologia stresu”

Dziękuję za uwagę

Kontakt: ewa.kaczorkiewicz@gmail.com

